

УДК 378.017.4:316.42(73)

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНО-ГРОМАДСЬКОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ США

Ореста Клонцак

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Туган-Барановського, 7, 79005 Львів, Україна*

Розглянуто доцільність застосування академічно-громадського навчання в системі університетської освіти США. Проаналізовано зміни в організації академічно-громадського навчання з часу його застосування в сучасній системі університетської освіти США. Досліджено шляхи ефективної організації цієї освітньої стратегії на прикладі Мічиганського та Стенфордського університетів.

Ключові слова: академічно-громадське навчання, університетська освіта, громадська діяльність, навчання на підставі досвіду, освітня стратегія, навчальний план.

Постановка проблеми. Поєднання навчальної та громадської діяльності у системі вищої освіти є однією з умов залучення студентів, майбутніх фахівців, до свідомої активної участі у суспільному житті держави, розбудови демократичного суспільства. З огляду на це в сучасній системі університетської освіти США набула поширення стратегія академічно-громадського навчання, спрямована на оволодіння науковими, професійними знаннями й уміннями у процесі виконання соціально значущої діяльності. Завдяки такому підходу ефективність вищої освіти зростає унаслідок поєднання навчального процесу студентів з активною участю у суспільно корисній діяльності, різноманітних громадських справах. Майбутні фахівці мають змогу не лише здобувати професійну освіту, але й досліджувати проблеми суспільства, шукати шляхи їх вирішення та навчатися бути відповідальними громадянами своєї країни. Вони набувають не лише знання про демократію, права й обов'язки громадянина, але й досвід служіння громаді, здійснення власного внеску в розвиток суспільства.

Досвід організації академічно-громадського навчання у системі вищої, зокрема університетської, освіти в США цікавий та перспективний для вивчення й можливого подальшого творчого застосування у інших країнах, зокрема Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема академічно-громадського навчання у системі університетської освіти США є актуальною серед сучасних американських та європейських науковців. Різні аспекти цієї

освітньої стратегії досліджують такі американські вчені, як Е. Бойер, Р. Брінгл, Дж. Гудлед, Д. Джайлз, Б. Джейкобі, Т. Дінс, Дж. Ейлер, Е. Злотковські, С. Інос, Т. Кайзер, А. Керінс, А. Мун, К. Мортон, Г. Таба, Р. Тайлер, М. Троп, Дж. Хатчер та ін. Серед науковців інших країн – займаються професор шведського університету Г. Голм, професор австралійського університету Д. Віттон. Предметами дослідження цих педагогів є філософські засади, на яких базується стратегія академічно-громадського навчання; форми взаємодії навчальних закладів з громадами; вплив цієї освітньої стратегії на розвиток особистості студентів, методи та форми організації академічно-громадського навчання, сучасний стан розвитку академічно-громадського навчання в університетській освіті США. Важливо зазначити, що українські науковці досліджують різні аспекти вищої освіти США, зокрема проблеми громадянського виховання молоді (Н. Голубкова, Т. Ліхневська, Ю. Топоркова), організації навчання обдарованих студентів (О. Бевз, Л. Мішіна, К. Новикова), розвитку дистанційного навчання (Н. Андрущенко, М. Кривоніс, О. Малярчук), морального виховання (О. Зарва), управління науковою роботою студентів (Н. Косенко-Белінська, М. Сбруєв) тощо. Проте, зважаючи на те, що проблема розвитку академічно-громадського навчання в системі сучасної університетської освіти США не набула системного вивчення в Україні, дослідження американського досвіду є цінним для української педагогічної науки.

Формування мети статті. Ставимо за мету проаналізувати зміни в організації академічно-громадського навчання з часу його застосування в сучасній системі університетської освіти США.

Виклад основного матеріалу. Академічно-громадське навчання – це інноваційна стратегія в системі освіти Сполучених Штатів Америки, зокрема університетської, що передбачає активне залучення молоді до виконання навчального плану через служіння громадам; забезпечує виховання активних громадян держави та слугує розвитку демократичного суспільства [1, с. 40]. Академічно-громадське навчання розглядають як вид експериментального навчання, що поєднане з різними видами громадської діяльності з метою надання студентам змоги вдосконалити здобуті знання та підвищити загальний рівень розвитку [6, р. 21].

Поєднання навчальної та громадської діяльності почали застосовувати у системі університетської освіти США після того, коли президент Дж. Буш у 1990 році підписав Закон про національну та суспільно корисну діяльність (National and Community Service Act). Відповідно до цього законопроєкту в межах програми “Навчайся та служи Америці” (Learn and Serve America) кожному штату було виділено кошти на організацію академічно-громадського навчання [7, р. 115]. У 1993 році президент

Б. Клінтон підписав закон, який не лише забезпечував фінансування діяльності студентів-волонтерів, але й стимулював їх до налагодження зв'язку з громадськими організаціями. Ці законодавчі заходи дали змогу освітнім закладам поєднати студентське волонтерство і громадську роботу з навчанням відповідно до освітніх програм [5, р. 16].

Наприкінці 80-х–на початку 90-х років ХХ ст. академічно-громадське навчання викликало інтерес педагогічного персоналу освітніх закладів різного рівня акредитації. Проте лише незначна група педагогів, які вбачали численні переваги цього методу навчання, застосовували його у вищих навчальних закладах [6, р. 27].

На сучасному етапі демократичних освітніх змін академічно-громадське навчання набуло більшої популярності, його почали активно застосовувати в системі вищої, зокрема університетської, освіти США. Відомо, що у 2007 році в Північній Америці 12% коледжів та університетів активно застосовували академічно-громадське навчання у системі професійної підготовки фахівців [6, р. 36]. Згодом було виявлено, що у 2008 році академічно-громадське навчання застосовували в педагогічній практиці 42% коледжів та університетів США. У 2010 році цей показник зріс до 64%, а у 2012 році становив 68%. Важливо зазначити, що академічно-громадське навчання було інтегроване у навчальний план у процесі вивчення однієї з дисциплін у 51% університетів США у 2010 році. У 2012 році цей показник зріс до 62%. Цього ж року участь у громадській діяльності як складовій навчального процесу стала необхідною вимогою для закінчення вищого навчального закладу в 15% університетів [3, р. 3]. Дослідження зазначають, що у 2012 році відбулись зміни в організації академічно-громадського навчання в університетах США: збільшили фінансування програм академічно-громадського навчання; покращили забезпечення перевезення студентів від університетів до місць, де вони виконували громадську роботу; посилили контроль обов'язків студентів під час громадської діяльності; збільшили час, необхідний для виконання студентами громадської роботи; зріс показник додаткових винагород студентів за участь в академічно-громадському навчанні. Зазначені вище показники засвідчують тенденцію активного застосування академічно-громадського навчання в університетському середовищі США.

Поширенню академічно-громадського навчання у вищих навчальних закладах США сприяло проведення наукових досліджень, науково-методичних і практичних конференцій. Застосування активних методів навчання, різних форм експериментальної освіти також вплинуло на розвиток академічно-громадського навчання в університетах. Важливу роль відіграло поширення волонтерства, добровільної участі молоді у громадській діяльності. Слід зазначити зростання інтересу університетів до поєднання

академічного навчання майбутніх фахівців із соціально значущими справами, їхньою участю в роботі громад. Розвитку академічного навчання шляхом організації відповідних громадських справ сприяло також переконання викладачів у ефективності такого підходу до вищої освіти [6, р. 36].

Як було вище зазначено, в сучасній системі університетської освіти США простежується тенденція активного впровадження академічно-громадського навчання у навчальний план різних дисциплін. На сучасному етапі розвитку вищої освіти академічно-громадське навчання застосовують понад 200 університетів США, серед яких можна виокремити Американський університет у Вашингтоні (American University, Washington), Вісконсинський (University of Wisconsin), Джорджтаунський (Georgetown University), Каліфорнійський (California State University), Мічиганський (Michigan State University), Принстонський (Princeton University), Стенфордський університет (Stanford University), Міжнародний університет Флориди (Florida International University), Університет штату Огайо (Ohio State University) тощо. В кожному з них діють центри, які спеціалізуються з академічно-громадського навчання та відповідають за організацію цієї стратегії на належному рівні, створення відповідних умов для викладачів та студентів, а також для громадських організацій, з якими співпрацює той чи інший університет [4, р. 1].

Студенти не лише навчаються, відвідують заняття, але й мають змогу практично виконувати певні види діяльності, після якої вони із захопленням обговорюють набутий досвід, що ще більше заохочує їх до навчання. Студенти виконують велику кількість пошукової роботи для того, щоб виконати конкретне завдання. Вони вчаться аналізувати та критично оцінювати поданий у підручниках та інших джерелах навчальний матеріал; обмірковують, як застосувати теоретичний матеріал у реальних життєвих ситуаціях, вирішуючи практичні завдання. Це сприяє розвитку критичного мислення студентів, моральному вихованню студентів, а також підвищує рівень обізнаності студентів із проблемами навколишнього світу. Тож академічно-громадське навчання не лише сприяє зміцненню знань та умінь студентів, а також формує у них почуття обов'язку перед громадою, відповідальність за свої вчинки.

У системі університетської освіти США академічно-громадське навчання застосовують у викладанні різних дисциплін для усіх ступенів підготовки майбутніх фахівців, зокрема молодших спеціалістів, бакалаврів, магістрів. Проте програми та проекти академічно-громадського навчання відрізняються залежно від мети, особливостей, діяльності того чи іншого університету. Наприклад, у Мічиганському університеті (University of Michigan) академічно-громадське навчання інтегроване у процес вивчення таких дисциплін:

- медицини – студенти надають професійні послуги різним громадським організаціям з метою контролю впливу довкілля на здоров'я населення, а також вияву чинників, що підвищують рівень здоров'я людей;
- стоматології – студенти надають професійні послуги, а після завершення роботи обговорюють в академічному середовищі соціальну значущість своєї професії;
- педагогіки – студенти співпрацюють з учнями в державних школах для підвищення своєї майстерності як майбутніх педагогів;
- іспанської мови як іноземної – студенти проводять заняття з іноземної мови в латиноамериканському середовищі, вдосконалюючи водночас рівень власних знань та вивчаючи культурні особливості іншої нації;
- соціології – студенти вивчають соціологічні теорії та поняття, співпрацюючи з дітьми, ув'язненими та іншими особливими групами населення;
- психології – студенти виконують різні види діяльності у громадських організаціях, вивчаючи вплив спільноти на розширення прав та можливостей сімей, громад;
- механічної інженерії – працюючи в невеликих групах, студенти самостійно або від імені громадської організації розробляють певний механічний продукт тощо [2, р.1].

Як інший приклад розглянемо академічно-громадське навчання у Стенфордському університеті (Stanford University). В цьому університеті діє спеціальний центр, який відповідає за належне застосування академічно-громадського навчання “Haas Center for Public Service”. Щоквартально кожна з кафедр Стенфордського університету пропонує студентам курс академічно-громадського навчання, надаючи їм змогу співпрацювати з місцевими школами, громадськими організаціями та державними органами. Студентам, які уже практикували академічно-громадське навчання, пропонують окремі курси, які дають змогу їм вдосконалювати власні здобутки у соціально значущій діяльності, а також можливість ознайомлювати інших студентів з інформацією щодо роботи у громадах. Теоретичні курси можуть охоплювати короткотермінові курси, інтенсивні семінари, лекції; проте обов'язково супроводжуються дискусіями та практичною діяльністю студентів.

Курси академічно-громадського навчання розробляє відповідний центр (Haas Center for Public Service), беручи до уваги такі критерії:

1. Зв'язок із громадською організацією, партнерство з якою передбачає підписання протоколу про співпрацю, з'ясування умов співпраці та очікуваних результатів;

2. Належний рівень теоретичних знань студента, який дає можливість виконувати певну громадську роботу;
3. Реальні потреби суспільства, громади, що визначають зміст соціально значущої діяльності й необхідну для неї кількість годин;
4. Залучення громадської діяльності до навчального плану дисциплін, що передбачає виконання певного завдання, яке демонструє інтеграцію громадської роботи у навчальний зміст дисципліни;
5. Забезпечення рефлексії студентів, що виявляє громадський, етичний аспекти виконаної роботи, рівень володіння дисципліною та рівень власних досягнень.

Станом на 2013/14 навчальний рік центр, який займається підтримкою академічно-громадського навчання в Стенфордському університеті, пропонує інтегровані курси, які охоплюють такі навчальні дисципліни:

- педагогіку – курс, присвячений розробці навчальної програми; студенти розробляють навчальні плани дисциплін, беручи до уваги тематику програм, різноманітність можливостей учнів; у процесі навчання дітей дошкільного віку студенти надають їм додаткові заняття з математики, звертають увагу на рівень їхніх знань, пізнавального та соціального розвитку, доступність та зрозумілість викладення теми для цієї аудиторії;
- медицину – студенти досліджують проблему харчування на території затоки та навчають місцевих мешканців правил здорового харчування;
- історію – студенти аналізують проблеми іміграції населення, зокрема до Сполучених Штатів Америки, та вплив цього процесу на формування американської нації та національної ідентичності в XX ст.;
- інженерію – майбутні фахівці вивчають рівень розвитку та шляхи використання допоміжних технологій, що покращують життя літніх людей та людей з особливими потребами [8, р.1].

Як бачимо, академічно-громадське навчання активно розвивається в сучасних університетах США та належить до навчального плану різних дисциплін, таких як педагогіки, історії, медицини, соціології, інженерії тощо. Специфіка програм академічно-громадського навчання, шляхи застосування та перевірки його ефективності відрізняються залежно від університету. У багатьох університетах діють центри, які спеціалізуються на розробці та проведенні відповідних проектів і програм.

Висновки. Поєднання навчальної та громадської діяльності студентів набуло значного поширення та стало складовою сучасної системи університетської освіти США. Освітня стратегія взаємозв'язку навчально-виховного процесу з громадською діяльністю в системі вищої освіти США

відома як академічно-громадське навчання. Ця педагогічна стратегія ґрунтується на залученні студентів до виконання громадських робіт під час вивчення певної навчальної дисципліни та належить до навчального плану. Академічно-громадське навчання активно підтримується як вищими навчальними закладами, так і громадськими організаціями. Специфіка програм академічно-громадського навчання в сучасній системі університетської освіти США варіюється залежно від особливостей навчального закладу.

-
1. *Клонцак О.* Особливості академічно-громадського навчання у системі університетської освіти США / О. Клонцак // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Спецвип. 11. – Ч. 2. – Слов'янськ : ДВНЗ ДДПУ, 2012. – С. 33–41.
  2. About Service-Learning at the University of Michigan. – Режим доступу : <http://ginsberg.umich.edu/students/about-service-learning-university-michigan>.
  3. Creating a Culture of Assessment: Campus Compact Annual Member Survey. Boston, MA: Campus Compact, 2012. – Р. 3. – Режим доступу : <http://www.compact.org/about/statistics/>.
  4. *Crews R. J.* Guide To College and University Service-Learning Programs. – Режим доступу : <http://evergreen.loyola.edu/rcrews/www/sl/academic.html>.
  5. *Jacoby B.* Service-Learning in Higher Education: Concepts and Practices / B. Jacoby. – San Francisco: Jossey-Bass, 1996. – 381 p.
  6. *Kerins A. T.* An Adventure in Service-Learning: Developing Knowledge, Values, and Responsibility / A. T. Kerins. – UK : Gower Pub Co, 2010. – Р. 17–37.
  7. *Moon A.* Teaching Excellence: The Role of Service-Learning / A. Moon. // Michigan Journal of Community Service Learning, 1, 1994. – Р. 115–120.
  8. Service-Learning at Stanford University. – Режим доступу: <http://studentaffairs.stanford.edu/haas/students/service-learning>

DEVELOPMENT OF ACADEMIC SERVICE-LEARNING AT THE MODERN SYSTEM OF UNIVERSITY EDUCATION OF THE USA**Oresta Klontsak**

*Ivan Franko National University of Lviv
Tuhan-Baranovsky Str., 7, UA – 79005 Lviv, Ukraine*

The paper outlines the expediency of academic service-learning in the system of university education of the USA. The development of academic service-learning at the modern system of university education of the USA is analyzed. The article investigates the ways of effective organizing this educational strategy on the examples of Michigan and Stanford Universities.

Key words: academic service-learning, university education, public activity, learning based on experience, educational strategy, curriculum.

РАЗВИТИЕ АКАДЕМИЧЕСКИ ОБЩЕСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ США**Ореста Клонцак**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Туган-Барановского, 7, 79005 Львов, Украина*

Рассмотрена целесообразность применения академически общественного обучения в системе университетского образования США. Проанализированы изменения в организации академически общественного обучения со времени его применения в современной системе университетского образования США. Исследованы пути эффективной организации этой образовательной стратегии на примере Мичиганского и Стэнфордского университетов.

Ключевые слова: академически общественное обучение, университетское образование, общественная деятельность, обучение на основе опыта, образовательная стратегия, учебный план.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2013

Прийнята до друку 16.10.2013